

1. PSALMII

Bibliografie: Sf. Ambrozie al Milanului, „Psalmul 50”, trad. N. Neaga, *MB* 5-6/1990, 5880; Sf. Chiril al Ierusalimului, „Psalmul 50”, trad. D. Stăniloae, *MO* 1/1991, 55; Sf. Chiril al Alexandriei, „Psalmul 50”, trad. D. Stăniloae, *MO* 3/1991, 55; Sf. Ioan Hrisostom, „Cuvânt despre pocăință. Psalmul 50”, trad. N. Neaga, *MA* 4/1988, 23-26; Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, în *Scrieri. Partea I*, trad. D. Fecioru, București 1986 (PSB 17); Teodoret de Cir, *Tâlcuirea celor 150 de Psalmi ai proorocului împărat David*, Petru Vodă 2003; Sf. Teofan Zăvorâtul, *Călăuză către viața duhovnicească. Tâlcuire la Psalmul 118*, Galați 2004; Dumitru Abrudan, „Cartea Psalmilor în spiritualitatea ortodoxă”, *ST* 7-8/1985, 453-471; Idem, „Dreptatea și pacea în Cartea Psalmilor”, *ST* 7-8/1963, 415-426; Mircea Basarab, „Psalmul LI (L). Ideea de rugăciune și jertfă”, *ST* 7-8/1961, 410-427; Olivian Bindiu, „Psalmii și legătura lor cu cultul divin ortodox”, *BOR* 9-10/1987, 177-179; Gheorghe Bogdaproste, „Valoarea moral-socială a Cărții Psalmilor”, *ST* 1-2/1970, 104-117; Mircea Chialda, „Despre Psaltire: conținutul, frumusețea, valoarea ei pentru credincioșii din orice timp, carte de cult”, *GB* 7-8/1964, 645-649; Al.N. Constantinescu, „Sfânta Liturghie și Cartea Psalmilor”, *GB* 1-2/1969, 49-53; Mihai Georgescu, „Idei morale și sociale în comentarul la Psalmi al Sf. Vasile cel Mare”, *ST* 7-8/1958, 463-475; Alex. Isvoranu, „David, chip al pocăinței (comentând Psalmul 50)”, *MO* 3-6/1995, 37-57; Eugen Moraru, „Creația și Providența în lumina psalmului 103”, *MA* 5-6/1983, 297-306; Ilie Moldovan, „Îndreptarea și îndumnezeirea în Cartea Psalmilor”, *ST* 3/1989, 311; Nicolae Neaga, „Aspectul pastoral al Psalmului 50”, *GB* 7-9/1977, 625-629; Idem, „Explicarea Psalmului 50”, *GB* 4-5/1989, 19; Gheorghe A. Nicolae, „Aspecte din natură și viață în comentarul la Psalmi al Sfântului Vasile cel Mare”, *ST* 5-6/1965, 322-334; Macedon Petrescu, „Despre rugăciune în Cartea Psalmilor”, *ST* 9-10/1984, 666-672; Petre Semen, „Poezia religioasă în Vechiul Testament”, *GB* 7-9/1977, 700--710; Tit Simedrea, „Despre psalmii proorocului împărat David”, *MB* 4-6/1968, 206-216; Simion Todoran, „Genurile literare și aspecte doctrinare în Psalmi”, *MO* 7-8/1988, 478-486.

1.1. Introducere

În forma sa actuală, cartea *Psalmilor* s-a finalizat în sec. 2 îdHr. În mod cert însă unii psalmi sunt pre-exilici, făcând referire la instituția regalității.

Numele de „psalm” provine de la grecescul *psalterion*, „harpă”. În ebraică psalmii se numesc *T^ehilim*.

Există o diferență de numerotare între MT și LXX. În continuare vom cita psalmii după LXX.

MT	LXX
1-8	1-8
9+10	9
11-113	10-112
114+115	113
116	114+115
117-146	116-145
147	146+147
148-150	148-150

Se poate observa că LXX unește de două ori doi psalmi (9 cu 10 și respectiv 114 cu 115), dar separă alți doi (116 și respectiv 147).

Psaltirea e cea mai des citată carte a VT în NT: 170 din 280 de citate. În *Luc.* 24:44 sunt menționați *Psalmii* pentru toate cărțile poetice.

Cartea *Psalmilor* s-a bucurat de o înaltă apreciere, chiar înainte de NT. David vorbește de inspirația psalmilor („Duhul Domnului grăiește prin mine, Și cuvântul Lui este pe limba mea” *2Reg.* 23:2), iar proorocul Amos îl amintește pe David ca renumit cântăreț (*Am.* 6:5).

Despre cartea *Psalmlor*, Sf. **Vasile** avea următoarele aprecieri:

„Cartea *Psalmlor*, însă, cuprinde ce este folositor din toate: profețește cele viitoare, ne aduce aminte de faptele istorice, dă legi pentru viață, ne învață cele pe care trebuie să le facem. Și, ca să spun pe scurt, Cartea *Psalmlor* este o vistierie obștească de învățături bune, dând fiecăruia, după sârguința lui, ce i se potrivește.” „Ce nu poți învăța din psalmi? Nu, oare, măreția bărbăției? Nu, oare, exactitatea dreptății? Nu, oare, sfințenia castității? Nu, oare, desăvârșirea înțelepciunii? Nu, oare, chipul pocăinței? Nu, oare, măsura răbdării? Nu, oare, tot ce ai putea spune despre faptele cele bune? În psalmi este cu putință să găsești învățatura desăvârșită despre Dumnezeu, prevestirea despre venirea în trup a lui Hristos, amenințarea cu judecata, nădejdea învierii, frica de pedeapsă, fângăduințele slavei, descoperirile tainelor; toate sunt strânse, ca într-o mare și obștească vistierie, în Cartea *Psalmlor*.” „Cântatul *Psalmlor* aduce cel mai mare bun: dragostea.” „(Sf Duh) a unit dogmele cu plăcerea cântatului, ca, odată cu dulceața melodiei, să primim pe nesimțite și folosul cuvintelor de învățătură; el face la fel cu doctorii cei înțelepți; aceștia adeseori ung de jur împrejur cu miere paharul în care dau bolnavilor fără poftă de mâncare doctorii mai amare.”

Sf. **Ioan Gură de Aur** spunea de asemenea: „Toate Scripturile sunt sfinte, dar *Psalmi* au ceva mai mult”.

Importanța *Psaltirii* se reflectă și la *Ef.* 5:19, unde Sf. Ap. Pavel îndemna: „Vorbii între voi în psalmi...”.

1.2. Cuprins

Asemănător Pentateuhului, *Psalmi* sunt împărțiți în 5 cărți:

- I. 1–40
- II. 41–71 (doxologia finală: *Ps.* 71:18-19)
- III. 72–88 (doxologia finală: *Ps.* 88:53)
- IV. 89–105 (doxologia finală: *Ps.* 105:48 = *1 Paral.* 16:36)
- V. 106–150 (doxologia finală: *Ps.* 150:6)

1	introducere la Psaltire (psalm sapiențial)
2	psalm regal
3–40	„prima psaltire a lui David”
41–82	„Psaltirea elohistă”
	41–48 psalmii corahiților anexă <i>Ps.</i> 49 – al lui Asaf
	50–71 „a doua psaltire a lui David”
	72–82 psalmii lui Asaf
83–89	adaos la Psaltirea elohistă
90	rugăciunea lui Moise
92; 95–98	psalmii accederii la tron
103–105; 110–116 134; 147–150	psalmi imnologici (aleluia)
107–109; 137–144	ai lui David
118	psalm sapiențial
119–133	psalmii de pelerinaj (ai treptelor)

În spațiul liturgic, *Psaltirea* a fost împărțită în 20 de catisme (unități în timpul citirii cărora se putea sta jos).

1.3. Tehnica literară

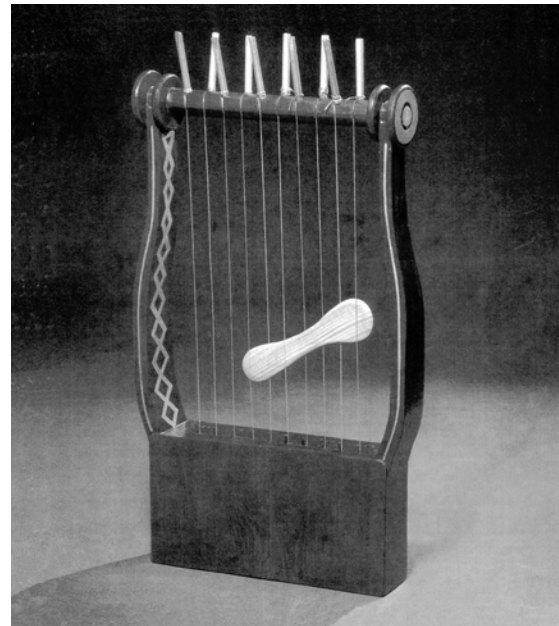
1.3.1. Genurile literare

Imnele (ebr. *hillāh*). Ex.: 8; 33; 100; 104; 136; 148-150

Structura imnelor este compusă din 2 părți: 1) îndemnul la laudă sau cântare și 2) motivația introdusă prin „căci” prin care se invocă evenimente istorice (în așa numiții Psalmi istorici: 104–105; 113A; 77) sau chiar aspecte ale creației (așa numiții Psalmi ai naturii: 8; 18A; 103).

Sus. Muzicanți (relief asirian)
Jos. Harpă cu membrană

Sus. Harpă/psalterion cu 10 corzi. Reconstruită după un mozaic din Gaza, sec. 6 îdHr.
Jos. Muzicanți captivi (relief asirian)

Mediul în care a apărut acest gen literar îl constituie cultul.

Din acest gen literar a rămas foarte cunoscută formula *hallēlu Ya^h* „lăudați pe Iah (= Iahve)”, formulă adoptată în limbajul liturgic (rom. *aleluia* / *aliluia*).

Un alt termen preluat este ebraicul *amen* „cu adevărat”, „cu siguranță” (rom. *amin*), folosit pentru a întări o anumită afirmație (cf. *Num.* 5:22; *Deut.* 27:16). În *Psalmi* apare relativ rar, și anume doar în doxologiile finale ale cărților.

Înrudiți cu imnele, ca un subgen întâlnim **Psalmii Sionului**. Ex.: 3; 45; 47; 75; 83; 86; 121; 131; 136. Sunt psalmi care accentuează importanța Templului (cf. teologia Sionului la profeți).

De asemenea, un alt subgen este constituit de **Psalmii accederii la tron**. Ex.: 46; 92; 95–98. Sunt psalmi care proslăvesc regalitatea lui Iahve. De exemplu prochimetul de la vecernia de sâmbătă seara este *Ps.* 92:1 „Domnul a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat”.

Imprecațiile

Și imprecațiile au căpătat o structură specifică: 1) adresarea către Dumnezeu, 2) imprecația cu expunerea nevoii și întrebări tipice: „de ce?”, „cât timp?”; propriu imprecației este referirea la 3 personaje: dușmanii, eu/noi și Tu (Dumnezeu), 3) rugămintea.

Imprecațiile se împart în două grupe: 1) imprecații publice (persoana I pl.): 43; 73; 78-79; 82; 84; 2) imprecații particulare (persoana I sg.): 3; 5–7; 12; 21

Un subgen al imprecației îl constituie **psalmii de pocăință**: 6; 31; 37; 50; 101; 129; 142. Specific lor este mărturisirea păcatelor.

Din acest gen literar s-a păstrat formula *hoši'a na* „mântuiește-[mă/ne]” (*Ps.* 3:8).

Psalmii de mulțumire (17; 29; 31; 40; 65; 114-115; 117) constituie o urmare a imprecațiilor (cf. *Ps.* 7:18). Probabil erau alăturați jertfelor de pace aduse drept mulțumire la templu.

Înrudiți cu aceștia sunt și **psalmii de mărturisire a încrederii**, particulari (22; 26) sau publici (45; 124).

Psalmii regali (2; 17; 19-20; 44; 71; 88; 100; 109; 131; 143) care glorifică persoana regelui, devenind prin aceasta psalmi mesianici. Interesant că din acest gen s-a desprins *Ps.* 8, care reprezintă practic o democratizare la nivelul oricărui om a prerogativelor regale.

Întâlnim de asemenea **Psalmi sapiențiali** (1; 118), care accentuează importanța Legii.

1.3.2. Figuri literare

Unitatea de bază a poeziei ebraice o constituie versul, format din două sau trei părți stihuri.

Necunoscând decât la o scară foarte restrânsă rima, poezia ebraică utilizează însă preponderent două figuri literare specifice:

Paralelismul membrilor. Paralelismul este procedeul după care între stihurile care compun versul există o corespondență (un paralelism). Acesta poate fi:

a) sinonimic – stihul sau stihurile următoare repetă ideea din primul

„Fericit bărbatul, care n-a umblat în sfatul necredincioșilor
și în calea păcătoșilor nu a stat
și pe scaunul hulitorilor n-a șezut” (*Ps.* 1:1)

b) antitetic – stihul sau stihurile următoare prezintă o situația diferită față de primul

„Că știe Domnul calea dreptilor,
iar calea necredincioșilor va pieri” (*Ps.* 1:6)

c) sintetic – stihul sau stihurile următoare întregeste/esc ideea din primul

„Și va fi ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor,
care rodul său va da la vremea sa
și frunza lui nu va cădea și toate câte va face vor spori:” (*Ps.* 1:3)

Chiasmul. Împrumutându-și numele de la litera *hi* (sau *chi*) din alfabetul grecesc (χ), chiasmul sau hiasmul reprezintă figura de stil prin care elementele unui stih sunt repetate în ordine inversă în următorul. Chiasmul se poate extinde și în structuri mai mari decât versul, la nivelul propozițiilor sau a conceptelor.

„Cerurile
spun
slava lui Dumnezeu
și facerea mâinilor Lui
o vestește
tăria” (Ps. 18:1)

1.4. Teme

1.4.1. Profeții mesianice

Ps. 2:7-8: „Domnul a zis către Mine: "Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut! / Cere de la Mine și-Ți voi da neamurile moștenirea Ta și stăpânirea Ta marginile pământului.”

Textul este citat în *Fapt.* 13:33.

Ps. 15:10: „Că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici nu vei da pe cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea.”

În *Fapt.* 2:27; 13:35 textul este citat ca profecție despre învierea Domnului.

Ps. 21:1.17-20: „¹Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, ia aminte la mine, pentru ce m-ai părăsit? Departe sunt de mântuirea mea cuvintele greșelilor mele. [...] ¹⁷Că m-au înconjurat câini mulți, adunarea celor vicleni m-a împresurat. ¹⁸Străpuns-au mâinile mele și picioarele mele. ¹⁹Numărat-au toate oasele mele, iar ei priveau și se uitau la mine. ²⁰Împărțit-au hainele mele loruși și pentru cămașa mea au aruncat sorți.”

V. 1 este citat în *Mat.* 27:46 || *Marc.* 15:34, prin aceasta Mântuitorul făcând practic referire la întreg psalmul, un psalm care vorbește evident de suferințele îndurate.

Ps. 109:1.4: „¹Zis-a Domnul Domnului Meu: "Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale". [...] ⁴Juratu-S-a Domnul și nu-I va părea rău: "Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec”.”

Textul este citat în *Evr.* 6:6.

1.4.2. Duhul Sfânt

În *Psaltire*, Duhul lui Dumnezeu are următoarele caracteristici: *sfânt* – *Ps.* 50:12: „Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel sfânt nu-l lua de la mine.”; *atotprezență* – *Ps.* 139:7: „Unde mă voi duce de la Duhul Tău și de la fața Ta unde voi fugi?”; *creator* – *Ps.* 32:6: „Cu cuvântul Domnului cerurile s-au întărit și cu duhul gurii Lui toată puterea lor.”; *proniator* – *Ps.* 103:31: „Trimite-vei duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului.”